

Вовчак О. Д.

д.е.н, професор,

ДВНЗ «Університет банківської справи», Україна;

e-mail: vovchak.olga@meta.ua; ORCID ID: 0000-0002-8858-5386

Гальків Л. І.

д.е.н, професор,

Національний університет «Львівська політехніка», Україна;

e-mail: Lyubov.I.Halkiv@lpnu.ua; ORCID ID: 0000-0001-5166-8674

Демчишин М. Я.

к.е.н., доцент,

Львівський торговельно-економічний університет, Україна;

e-mail: Mariya.Demchyshyn@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7786-9842

СТАН І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено теоретичні аспекти надання банківських кредитів підприємствам сільського господарства. Розкрито специфіку проблем, з якими стикаються учасники ринку банківського кредитування аграрної сфери в Україні. Акцентовано на тому, що в аграрному секторі традиційні перепони на шляху активування банківського кредитування доповнюються низькою якістю застави, високою ризикованістю агробізнесу, неефективністю кредитної політики, неврахуванням специфіки галузі тощо. Їх усунення передбачає симбіоз управлінських рішень багатьох суспільних інституцій. У цьому руслі важлива подальша імплементація ухвалених державою програмних документів з отримання часткової компенсації відсоткових ставок за залученими кредитами і поліпшення кредитного клімату. Досліджено динаміку обсягів і структури банківського кредитування сільськогосподарських підприємств. Попри розвиток партнерських форм залучення позикових коштів, банківське кредитування перманентно слугує драйвером розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Свідченням цього є прискорене зростання обсягів кредитів, виданих таким підприємствам порівняно з кредитуванням підприємств інших секторів економіки. Доведено зміцнення позицій галузі сільського господарства на ринку кредитів та їхній позитивний вплив на виробництво сільськогосподарської продукції. Протягом 2010—2016 рр. збільшення банківського кредитування на млрд грн призводило до збільшення виробництва продукції сільськогосподарськими підприємствами на 82 грн/га, усіма господарствами – на 57 грн/га. Економетричний аналіз виявив, що зміна ВВП України на 78,1 % залежить від зміни кредитування сільськогосподарських корпорацій. Якщо кредити сільськогосподарським підприємствам терміном на п'ять років збільшаться на 1 млн грн, то можна очікувати збільшення обсягу ВВП у середньому на 0,164 млрд грн. Окреслено напрями поліпшення кредитування сільськогосподарських підприємств, серед яких: застосування дієвого стратегічного напрямку кредитної політики банківських установ – аутсорсингу; державна фінансова підтримка за рахунок компенсації кредитних ставок для аграріїв; розвиток кредитної кооперації.

Ключові слова: банківське кредитування, сільське господарство, агрокредитування, система кредитування, структура і динаміка наданих кредитів, тренд.

Формул: 0; рис. 1; табл. 2; бібл.: 12.

Vovchak O. D.

Doctor of Economics, Professor,

SHEI «Banking University», Ukraine;

e-mail: vovchak.olga@meta.ua; ORCID ID: 0000-0002-8858-5386

Halkiv L. I.

Doctor of Economics, Professor,

Lviv Polytechnic National University, Ukraine;

e-mail: Lyubov.I.Halkiv@lpnu.ua; ORCID ID: 0000-0001-5166-8674

Demchyshyn M. Ya.
Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Lviv University of Trade and Economics, Ukraine;
e-mail: Mariya.Demchyshyn@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7786-9842

THE CONDITION AND PROBLEMS OF UKRAINE'S AGRICULTURAL ENTERPRISES BANKING CREDITING DEVELOPMENT

Abstract. The theoretical aspects of providing bank loans to agriculture enterprises are explored by the authors in this article. A pivotal role in the mechanism of financial provision of the agricultural sector of the national economy – a rationally organized system of credit – is indicated. The risks specifics faced by banks in lending to agrarian business are revealed. The attraction problems of credits by agricultural enterprises of Ukraine in the modern conditions are analyzed – low quality of collateral, high risks of agribusiness, inefficiency of credit policy, disregarding the specifics of the industry. Their elimination involves the symbiosis of managerial decisions of many social institutions. A comparative analysis of the bank lending dynamics of Ukraine's agricultural enterprises and other types of economic enterprises activity is carried out. It is proved that agriculture is one of the banking lending leaders. Contradictions have been revealed: on the one hand, there is an accelerated increase in total agricultural lending, and, on the other hand, agribusiness enterprises continue to require the attraction of financial resources to strengthen their positions in the economy of the country. Trends in the loans market granted to agricultural enterprises by currency and maturity are described with the help of the economic-mathematical modeling tool. The orientation of Ukraine's agricultural enterprises for short-term loans in national currency has been proved. It is substantiated that the demand for bank loans in small and medium-sized agribusiness is mainly induced by lower interest rates, in the large – need for working capital and investments. The means of correlation-regression analysis have proved positive influence of Ukraine's agrarian enterprises bank crediting on production of agricultural products and on the country's GDP. The directions of the credit system modernization of agricultural enterprises based on the research carried out were substantiated: application of an effective strategic direction of credit policy of banking institutions – outsourcing; state financial support at the expense of compensation of credit rates (cheaper credits) for farmers; development of credit co-operation.

Keywords: bank crediting, agriculture, agrocrediting, credit system, structure and dynamics of loans granted, trend.

JEL Classification G21, Q14

Formulas: 0; fig.: 1; tabl.: 1; bibl.: 12.

Вовчак О. Д.
д.э.н., профессор,
ГВУЗ «Университет банковского дела», Украина;
e-mail: vovchak.olga@meta.ua; ORCID ID: 0000-0002-8858-5386

Галькив Л. И.
д.э.н., профессор,
НУ «Львовская политехника», Украина;
e-mail: Lyubov.I.Halkiv@lpnu.ua; ORCID ID: 0000-0001-5166-8674

Демчишин М. Я.
к.э.н., доцент,
Львовский торгово-экономический университет, Украина;
e-mail: Mariya.Demchyshyn@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7786-9842

СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Аннотация. Раскрыты теоретические аспекты предоставления банковских кредитов предприятиям сельского хозяйства и специфика проблем, с которыми сталкиваются

участники рынка банковского кредитования аграрной сферы в Украине. Исследована динамика объемов и структуры банковского кредитования сельскохозяйственных предприятий. Доказано укрепление позиций отрасли сельского хозяйства на рынке кредитов и их положительное влияние на производство сельскохозяйственной продукции. Определены направления улучшения кредитования сельскохозяйственных предприятий, среди которых: применение эффективного стратегического направления кредитной политики банковских учреждений – аутсорсинга; государственная финансовая поддержка за счет компенсации кредитных ставок для аграриев; развитие кредитной кооперации.

Ключевые слова: банковское кредитование, сельское хозяйство, агрокредитования, система кредитования, структура и динамика предоставленных кредитов, тренд.

Формул: 0; рис. 1; табл. 2; библи.: 12.

Вступ. Сільськогосподарське виробництво в Україні істотно впливає на макроекономічну стабільність, посідаючи важливе місце в секторальній структурі національної економіки за обсягами виробництва, зовнішньоекономічних операцій та поставок на внутрішній ринок. Діяльність аграрної сфери позначається не тільки на продовольчій безпеці держави, вона слугує активатором суспільно-позитивних процесів у суміжних сферах, у соціальних системах, на сільських територіях. Багатогранна значимість цієї сфери зумовлює актуалізацію наукових досліджень, які забезпечують теоретичну базу і практичний інструментарій розвитку агробізнесу. У системі вітчизняних наукових розвідок аграрної галузі впродовж останнього десятиліття особливої уваги заслуговує проблематика фінансового забезпечення. Вивчаючи проблеми фінансування суб'єктів сільського виробництва, не можна опускати питання залучення альтернативних власним фінансовим ресурсам джерел поповнення обігових коштів – кредитів. Так, за даними Мінагрополітики та продовольства України у рейтингу детермінант, що гальмують розвиток вітчизняного аграрного бізнесу, взаємозалежні чинники «нестача оборотних коштів» і «обмежений доступ до кредитних ресурсів» посідають другу і четверту позицію відповідно, а підприємства й організації галузі вимушені покривати капітальні інвестиції на понад 75 % власними коштами. Окрім того, американським професором І. Райтом (I. Wright) [1] обґрунтовано вищу продуктивність та ефективність кредитування аграрної сфери порівняно з іншими сферами економічної діяльності. Виходячи з цього, важливо дослідити сучасний стан та зміни у кредитуванні сільськогосподарських підприємств.

Аналіз останніх досліджень та постановка завдання. Кредитна діяльність банківської системи України досліджується провідними представниками вітчизняної науки у різних ракурсах: інструментальному (Г. Азаренкова [2]), безпековому (О. Барановський [3]), діяльнісному (Г. Миськів [4]), ризикологічному (В. Міщенко [5]), оцінювальному (Б. Самородов [6]), оптимізаційному (І. Сало [7]) та ін. Визнаючи фундаментальний внесок названих учених у розвиток банківської справи, зауважимо, що питання банківського кредитування сільського господарства залишилися малодослідженими.

Теоретичні і методологічні аспекти кредитування суб'єктів аграрної галузі в Україні послуговували предметом вивчення представників наукових шкіл профільних університетів, зокрема Львівського (А. Верзун, Р. Содома, Г. Східницька), Вінницького (Л. Вдовенко), Таврійського (К. Анастасова), Харківського (О. Горох, О. Скоромна), Уманського (П. Бечко, Л. Барабаш, О. Наталіч) та ін. Увага новітніх наукових розвідок зосереджувалась на питаннях пільг, аутсорсингу, шляхів раціоналізації. Не дивлячись на широкий спектр проведених досліджень з проблем кредитування низка питань потребує подальшого наукового розгляду.

Метою статті є дослідження специфіки банківського кредитування сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах та розроблення рекомендацій щодо напрямів його покращення.

Основні результати дослідження. Банківський кредит (сукупність економічних відносин з приводу використання вільного позичкового капіталу банку на умовах платності,

добровільності, цільового використання та повернення у визначений кредитним договором час зі сплатою відсотків [2, с. 226]) виступає важливим джерелом поповнення обігових коштів аграрної сфери. Остання накладає відбиток на процес кредитування, який пов'язаний із сезонністю продуктивної діяльності сільгосппідприємств, здатністю рослинних і тваринних організмів до самовідтворення, використанням землі у якості основного виробничого ресурсу, відчутним впливом інститутів сільської місцевості через особливу ментальність її населення тощо. Надавачі позичкових коштів, використовуючи майбутній урожай як об'єкт кредитної застави, стикаються з кредитними ризиками, зумовленими періодизацією сільськогосподарського виробництва, сезонними розривами між вкладенням і надходженням коштів, домінуючим впливом на обсяги та якість продукції природних умов, глобальною зміною клімату, варіативністю майбутньої закупівельної ціни сільськогосподарської продукції. Окрім того, у сільському господарстві виникають виробничі ризики, пов'язані з утратами очікуваних обсягів продукції через непрогнозовані захворювання рослин і тварин.

Перепоною для задоволення попиту сільськогосподарських підприємств на банківські кредити в Україні стають високі відсоткові ставки, обмежений спектр пропозиції банківських кредитних послуг для аграріїв, неврахування специфіки виробничо-ресурсного потенціалу галузі, низький рівень капіталізації, втрати ліквідності банківської системи, операційні ризики банків в процесі співпраці з агровиробниками. Накладений мораторій на відчуження земель сільськогосподарського призначення не дозволяє оформляти в іпотеку земельні ділянки. З одного боку, вітчизняні аграрії стикаються з проблемою надійного забезпечення кредиту (банки вимагають хоча б двократного перевищення розміру позики), з іншого, – з вилученням значної частини доходів на покриття високої вартості кредитів. Це гальмує впровадження інновацій, призводить до нераціонального використання земель, зниження продуктивності угідь. Зазначені проблеми згладжуються урізноманітненням інструментарію залучення позикових коштів, модернізацією системи кредитування у форму трьохрівневої моделі. Перший рівень – Спеціалізований державний Аграрний банк – забезпечує представлення інтересів кредиторів на державному і міжнародному рівнях, долучається до формування кредитної політики та розробки стратегій фінансового забезпечення державних програм, здійснює рефінансування комерційних банків, сприяє розвитку довгострокового кредитування інвестиційно-інноваційних проектів. Другий рівень представлений універсальними комерційними банками та лізинговими компаніями, діяльність яких фокусується на розробленні спеціальних продуктів коротко-, середньо- та довготермінового агрокредитування. Третій рівень – система кредитної кооперації на селі – забезпечує потребу в кредитних ресурсах для малих форм аграрної сфери виробництва. Дієвість описаної моделі залежатиме «... від політики держави, спрямованої на формування сприятливого середовища, різноманітних фінансових інституцій та інструментів, що забезпечують удосконалення й ефективність економічних відносин у сільській місцевості» [8, с. 41]. Попри розвиток партнерських форм залучення позикових коштів, банківське кредитування перманентно слугує драйвером розвитку вітчизняних сільськогосподарських підприємств. Свідченням цього є прискорене зростання обсягів кредитів, виданих підприємствам сільського господарства (+107,4 %), порівняно з кредитуванням підприємств інших секторів економіки (+61,9 %) (табл. 1). Очевидно, за такої динаміки, показник частки сільського господарства у кредитах банків демонструє висхідну тенденцію. Якщо у 2010 р. його рівень складав близько 5 %, то у 2017 р. – понад 7 %.

Тенденційне зростання показника рівня кредитування сільськогосподарських підприємств у посткризовому періоді вказує на посилення позицій галузі на ринку банківських кредитних послуг. Проте, за абсолютним значенням цього показника (5–7 %) сільське господарство значно поступається внеску галузі в національну економіку за іншими соціально-економічними індикаторами. Зокрема, у 2017 р. аграрний сектор забезпечував понад 41 % валютних надходжень від експорту країни. Упродовж останніх п'яти років частка зайнятого населення у сільському, лісовому та рибному господарстві варіювала від

17,1 % до 17,6 %, капітальних інвестицій – від 6,1 % до 14,1 %, валової доданої вартості від 8,4 % до 14,2 %. Має місце деяке протиріччя: з одного боку, спостерігається прискорене нарощування загальних обсягів кредитування сільського господарства, а з іншого – агропідприємства для зміцнення своїх позицій в економіці країни надалі потребують залучення фінансових ресурсів.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика динаміки банківського кредитування підприємств сільського господарства та інших видів економічної діяльності

Показники	Опис динамічних змін показників для суб'єктів господарювання	
	сільськогосподарські підприємства	підприємства усіх видів економічної діяльності
Загальний обсяг кредитів	+ 107,4% за період 01.2010-11.2017 рр.	+ 61,9% за період 01.2010-11.2017 рр.
Гривневі кредити держаних банків	+ 54,0% за період 12.2015-08.2017. Починаючи з 08.2016, – стрімке зниження	+ 30,8% за період 12.2015-09.2017. Починаючи з 07.2017, – стрімке зростання
Гривневі кредити іноземних банків	+ 87,9% за період 12.2015-08.2017. Починаючи з 12.2016, – стрімке зростання	+21,1% за період 12.2015-09.2017. Починаючи з 12.2016, – повільне зростання
Гривневі кредити приватних банків	+ 32,5% за період 12.2015-08.2017. Починаючи з 03.2017, – стрімке зростання	+8,7% за період 12.2015-09.2017. Починаючи з 03.2017, – повільне зростання
Гривневі кредити Приватбанку	+ 55,7% за період 12.2015-08.2017. Починаючи з 10.2016, – стабілізація	+ 72,7% за період 12.2015-08.2017. Починаючи з 10.2016, 10.2016, – стабілізація

Джерело: розраховано авторами за [11, 12]

Після націоналізації Приватбанку, вилучення з ринку потужного донора кредитних ресурсів, змінюється структура, швидкість і напрям тенденції залишків заборгованості за отриманими кредитами. Вітчизняні економічні агенти загалом поступово переорієнтовуються на кредити інших позичальників, найшвидше нарощуючи позики державного сектора. Натомість підприємства аграрної сфери з серпня 2016 р. зменшують заборгованість за кредитами державних банків, демонструючи стрімке зростання іноземних запозичень та кредитів приватного сектора. За 9 міс. 2017 р. гривневі кредити підприємствам аграрної сфери зросли на 17,9%, натомість іншим суб'єктам господарювання – на 7,5%. Відтак НБУ визнає сільське господарство як одну з галузей-лідерів у кредитуванні.

Аналітика щорічних обсягів запозичень агропідприємствами виявила циклічний характер обсягів кредитування. Так, за період 2005–2008 рр. обсяги наданих аграріям кредитів збільшилися майже удвічі (на 93,2%), сягнувши максимуму. У 2009 р. щодо 2008 р. спостерігалось трикратне скорочення обсягу залучення кредитів (із 20,1 до 6,8 млрд. грн), після чого напрям динаміки змінюється на протилежний: зростання на 98,5 % упродовж 2009–2012 рр. Наступна хвиля – падіння нових залучень на третину (із 13,5 млрд. грн у 2012 р. до 9,4 млрд. грн у 2015 р.) За 2016 р. агропромислові підприємства залучили кредитів на суму 10,9 млрд. грн, що на 16,0 % більше за 2015 р. О. Малій [9] вказує на прояв циклічності й в отриманні пільгових кредитів: у 2005-2008 рр. їх частка у загальному обсязі отриманих кредитів коливалась від 75 % до 54 %, у 2009-2011 рр. – від 61 % до 28 %, у 2012-2015 рр. – від 10,0 % до 2,7 %. Кількість підприємств, які скористалися програмами пільгового кредитування, зменшилась з 10870 у 2005 р. до 630 підприємств у 2015 р.

Тенденції банківських кредитів, наданих сільськогосподарським корпораціям, моделюються лінійними трендами (табл. 2). Попит на банківські кредити у малому та середньому агробізнесі здебільшого викликаний зниженням відсоткових ставок, у великому – потребами в оборотному капіталі та інвестиціях. Цей попит упродовж досліджуваного періоду зростав на всі види кредитів, найбільше – на короткострокові та гривневі. Наявність статистично вірогідної тенденції, яка підтверджується критеріями Фішера, Стьюдента та Дарбіна-Уотсона, показує, що у національній валюті аграрії України запозичують кошти на

будь-який строк, в іноземній валюті – до 1 р. Відсутність адекватності моделей до поведінки вихідних даних для таких показників як кредити, надані в іноземній валюті строком від 1 до 5 р. та більше 5 р. відображає недовіру учасників кредитного процесу до середньострокових та довгострокових кредитів в іноземній валюті.

Таблиця 2

Моделювання динаміки кредитів, наданих сільськогосподарським корпораціям України,
у розрізі видів валют і строків погашення, за даними 2008-2016 рр.

Валюта/строк	Лінійне рівняння тренду $\hat{y}_t = a + bt$ та оцінка за t -критерієм Стьюдента (t_a, t_b)	R^2	F	DW
усього	$\hat{y}_t = 19374,5 + 4006,9t$ 6,04* 7,02*	0,876	49,35***)	1,99***)
усього, до 1 року	$\hat{y}_t = 6117,6 + 2218,7 t$ 2,81** 5,73*	0,824	32,86***)	1,32***)
усього, від 1 року до 5 років	$\hat{y}_t = 13304,9 + 876,9 t$ 6,54* 2,43**	0,457	5,89***)	2,43***)
усього, більше 5 років	$\hat{y}_t = -48,0 + 911,3 t$ -0,05 4,89*	0,773	23,87***)	1,33***)
усього, у національній валюті	$\hat{y}_t = 14902,9 + 2396,3 t$ 6,74* 6,10*	0,841	37,16***)	2,70***)
до 1 року, у національній валюті	$\hat{y}_t = 6263,9 + 971,2 t$ 3,07** 2,67**	0,505	7,15****)	1,29***)
від 1 року до 5 років, у національній валюті	$\hat{y}_t = 10046,0 + 462,5 t$ 9,45* 2,45*	0,462	6,00****)	2,56***)
більше 5 років, у національній валюті	$\hat{y}_t = -1407,1 + 962,6 t$ -1,36 5,23*	0,796	27,35***)	1,40***)
усього, в іноземній валюті	$y = 4471,7 + 1610,6 t$ 2,15 4,36*	0,731	18,99***)	1,45***)
до 1 року, в іноземній валюті	$\hat{y}_t = -146,4 + 1247,5 t$ -0,11 5,40*	0,807	29,21***)	0,86
від 1 року до 5 років, в іноземній валюті	$\hat{y}_t = 3258,9 + 414,4 t$ 2,75 1,97	0,356	3,87	2,03***)
більше 5 років, в іноземній валюті	$y = 1359,1 - 51,3 t$ 8,13* -1,73	0,299	2,99	2,61***)

Джерело: розраховано авторами за [11]; ***) – статистична вірогідність з ймовірністю $p = 0,99$; ****) – $p = 0,95$.

Зміни залишків заборгованості за банківськими кредитами викликають пропорційні зміни продукції сільського господарства. Рис. 1 демонструє, протягом 2010–2016 рр. збільшення банківського кредитування на мільярд грн призводить до збільшення виробництва продукції сільськогосподарськими підприємствами на 82 грн/га, усіма господарствами – на 57 грн/га. Вище значення коефіцієнтів регресії та детермінації для сільськогосподарських підприємств порівняно з господарствами усіх категорій пояснюється більшою часткою залучених кредитів цими суб'єктами господарювання на тлі нижчої частки господарств населення у виробництві продукції сільського господарства. Населення на земельних ділянках особистого селянського господарства виробляє продукцію, котра, як правило, поставляється на внутрішній ринок. Її трудомісткість є високою, логістика зберігання – не достатньо розвинутою. Не можуть конкурувати із великим і середнім підприємствам за ефективністю господарювання й фермерські господарства. Вітчизняні

фермери мають в обробітку невеликі земельні ділянки і, посідаючи понад 70% у загальній кількості економічно активних сільгосп підприємств, забезпечують лише 7–8% виробництва валової продукції сільського господарства. Тому державна аграрна політика останніх років спрямовується на підтримку малого підприємництва, у тому числі й фінансову.

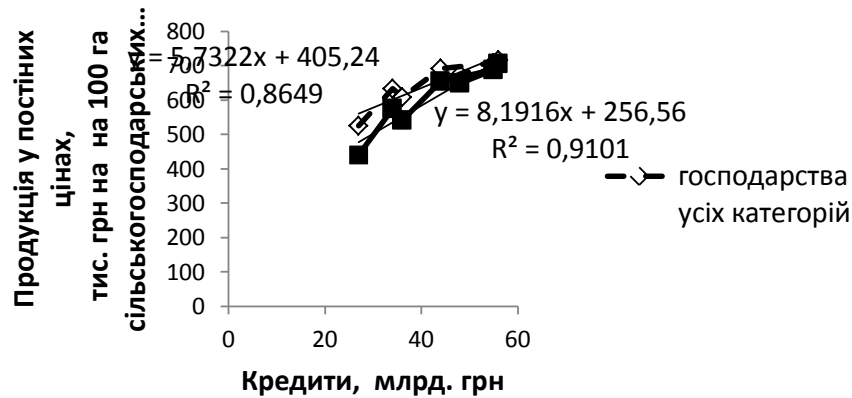

Рис. 1. Залежність обсягу продукції сільгоспвиробників у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь від обсягів банківського кредитування в Україні*

Джерело: власні розробки авторів

Економетричний аналіз виявив, що зміна ВВП України на 78,1 % залежить від зміни кредитування сільгоспкорпорацій. У розрізі валют та строків погашення спостерігається сильний вплив на зростання ВВП надання кредитів зі строком погашення більше 5 р. і загалом, і в національній валюті ($R^2 = 0,922$), в іноземній валюті – до 1 р. ($R^2 = 0,804$). Якщо кредити агропідприємствам терміном на 5 р. збільшаться на 1 млн грн, то можна очікувати збільшення обсягу ВВП у середньому на 0,164 млрд грн ($\hat{y} = 712,7 + 0,164x$), довгострокове кредитування у національній валюті за збільшення на 1 млн грн дозволяє збільшувати розмір ВВП на 0,157 млрд грн ($\hat{y} = 915,4 + 0,157x$). За збільшення кредитів в іноземній валюті терміном до 1 р. на 1 млн грн обсяг ВВП збільшуватиметься у середньому на 36 млн грн ($\hat{y} = 504,3 + 0,036x$) Тим самим підтверджується ситуація щодо переважання термінів погашення кредитів, наданих сільгоспкорпораціям: довгострокових у національній валюті та короткострокових в іноземній. Висока статистична достовірність отриманих регресійних моделей дозволяє стверджувати про значимий внесок кредитування аграрної сфери для економічного зростання України.

Підвищення ефективності кредитування підприємств аграрного сектору доцільно здійснювати поліаспектно. По-перше, застосування дієвого стратегічного напрямку кредитної політики банківських установ – аутсорсингу. Передбачається передача банком на основі договору «окремих бізнес-процесів або виробничих функцій установі, основною метою створення якої є ефективне управління кредитними ризиками банків через визначення потенційних та наявних фінансових можливостей позичальників завдяки потужній інформаційній базі Контакт-центру, який, використовуючи методичні підходи з урахуванням галузевих особливостей позичальників та їх зональної і територіальної приналежності» [10, с. 68]. По-друге, держава фінансова підтримка за рахунок компенсації кредитних ставок (здешевлення кредитів) для аграріїв. Цей напрям сприятиме зміцненню фінансового стану підприємств. Потужний прошарок фінансово стабільних та прибуткових агропідприємств забезпечуватиме покращення інвестиційного процесу в країні, виступатиме привабливим суб'єктом кредитних відносин. По-третє, розвиток кредитної кооперації. Це забезпечуватиме підтримку малого підприємництва. Нині близько половини економічно активних сільгосп підприємств – це фермерські господарства, що мають в обробітку, на праві власності та користування (з урахуванням корпоративних прав) земельні ділянки загальною площею до 100 га. Створення передумов їх кредитування цілевстановлює й схвалена Кабінетом Міністрів України наприкінці 2017 р. «Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки».

Висновки. Стрижневу роль у механізмі фінансового забезпечення системоутворюючого сектора національної економіки, аграрного, і його базової складової – сільського господарства, – посідає раціонально організована система кредитування. Проте, в аграрному секторі традиційні перепони на шляху активування банківського кредитування доповнюються низькою якістю застави, високою ризикованістю агробізнесу, неефективністю кредитної політики, неврахуванням специфіки галузі тощо. Їх усунення передбачає симбіоз управлінських рішень багатьох суспільних інституцій. У цьому руслі важлива подальша імплементація прийнятих державою програмних документів з отримання часткової компенсації відсоткових ставок за залученими кредитами та покращення кредитного клімату. Тенденції агрокредитування формуються під впливом низки чинників і спричиняють економічні і соціальні трансформації. Турбулентність банківської системи, призводячи до асиметричного розриву між обсягом залучених кредитів і їх вартістю, обтяжує кредитними ресурсами аграрний бізнес, погіршує кредитний клімат. Банківське кредитування сільгосп підприємств у посткризовому періоді демонструє прискорене зростання, що позитивно позначається на продуктивності галузі.

Література

1. Wright I. Bank Credit and Agriculture under the National and Federal Reserve Banking systems / I. Wright. – New York : McGrawHill Book Company, Inc., 1922. – 341 p.
2. Азаренкова Г. М. Кредит як інструмент фінансування діяльності суб'єкта господарювання / Г. М. Азаренкова, І. Ю. Дудник // Сталій розвиток економіки. – 2014. – № 3. – С. 229–234.
3. Барановський О. Безпека банківської сфери / О. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 6. – С. 20–27.
4. Миськів Г. В. Діяльність вітчизняних кредиторів на кредитному ринку України / Г. В. Миськів, О. Д. Вовчак // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 3. – С. 49–53.
5. Міщенко В. І. Управління кредитним ризиком на основі вдосконалення забезпечення банківських позик / В. І. Міщенко, С. В. Міщенко // Фінансовий простір. – 2015. – № 2. – С. 77–84.
6. Самородов Б. В. Рейтингове оцінювання в аналізі фінансового стану банків / Б. В. Самородов, І. І. Саєнко, Н. І. Єндовцева // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 153–158.
7. Сало І. Сучасний погляд на процес оптимізації повернення проблемних кредитів українських банків / І. Сало // Вісник Національного банку України. – 2014. – № 7. – С. 64.
8. Бечко П. К. Напрями оптимізації кредитування суб'єктів господарювання аграрної галузі / П. К. Бечко, Л. В. Барабаш, О. С. Наталич // Финансовые услуги. – 2017. – № 3. – С. 38–42.
9. Малій О. Г. Проблеми кредитного забезпечення агробізнесу / О. Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2017. – № 2. – С. 82–89.
10. Вдовенко Л. О. Аутсорсинг в системі банківського кредитування підприємств аграрного сектору економіки / Л. О. Вдовенко // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – № 2. – С. 60–69.
11. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
12. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Стаття рекомендована до друку 03.09.2018

© Вовчак О. Д., Гальків Л. І.,
Демчишин М. Я.

References

1. Wright, I. (1922). Bank Credit and Agriculture under the National and Federal Reserve Banking systems. New York: McGrawHill Book Company, Inc.
2. Azarenkova, H. M., & Dudnyk, I. Yu. (2014). Kredyt yak instrument finansuvannia diialnosti subiekta hospodariuvannia [Credit as a tool for financing the business entity]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable development of the economy*, 3, 229–234.
3. Baranovsky, O. (2014). Bezpeka bankivskoi sfery [Banking sector security]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 6, 20–27 [in Ukrainian].
4. Myskiv, H. V., & Vovchak, O. D. (2014). Diialnist vitchyznianskykh kredytoriv na kredytnomu rynku Ukrainy [Activities of domestic creditors in the credit market of Ukraine]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, 3, 49–53 [in Ukrainian].
5. Mishchenko, V. I., & Mishchenko, S. V. (2015). Upravlinnia kredytnym ryzykom na osnovi vdoskonalennia zabezpechennia bankivskykh pozyk [Credit risk management based on enhancing bank lending provision]. *Finansovyi prostir – Financial Space*, 2, 77–84 [in Ukrainian].

6. Samorodov, B. V., Saienko, I. I., & Yendovtseva, N. I. (2014). Reitynhove otsiniuvannya v analizi finansovoho stanu bankiv [Rating assessment in the analysis of the financial state of banks]. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy — Bulletin of the University of Banking of the National Bank of Ukraine*, 2, 153—158 [in Ukrainian].

7. Salo I. (2014). Suchasnyi pohliad na protses optymizatsii povnennia problemnykh kredytiv ukrainskykh bankiv [Modern view on the process of optimizing the return of problem loans to Ukrainian banks]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy — Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 7, 64 [in Ukrainian].

8. Bechko, P. K., Barabash, L. V., & Natalich, O. S. (2017). Napriamy optymizatsii kredytuvannya subiektiv hospodariuvannya ahrarnoi haluzi [Directions of optimization of lending to business entities in the agrarian sector]. *Finansovye uslugi — Financial Services*, 3, 38—42 [in Ukrainian].

9. Maliy, O. G. (2017). Problemy kredytnoho zabezpechennia ahrobiznesu [Problems of credit support for agribusiness]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky — Current problems of innovative economy*, 2, 82—89 [in Ukrainian].

10. Vdovenko, L. O. (2017). Outsorsynh v systemi bankivskoho kredytuvannya pidpriemstv ahrarnoho sektoru ekonomiky [Outsourcing in the system of bank lending to enterprises of the agrarian sector of the economy]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky — Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 2, 60—69 [in Ukrainian].

11. Sait Natsionalnoho banku Ukrainy [Website of the National Bank of Ukraine]. (n. d.). www.bank.gov.ua. Retrieved from <http://www.bank.gov.ua> [in Ukrainian].

12. Sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Site of the State Statistics Service of Ukraine]. (n. d.). www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 03.09.2018

© Vovchak O. D., Halkiv L. I.,
Demchyshyn M. Ya.